

Tátrafüred a multban és jelenben. *)

Wünschendorfer Károlytól.

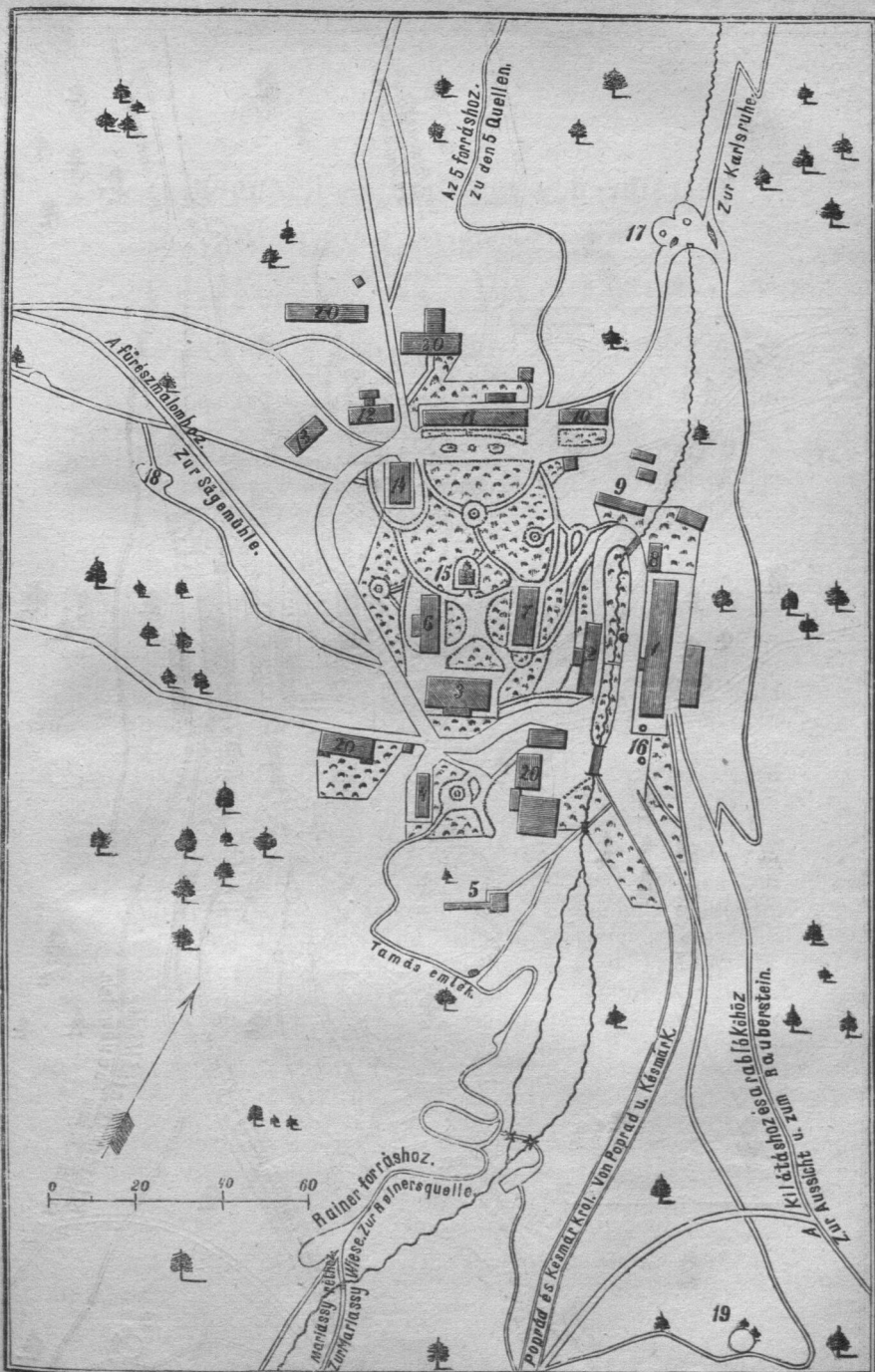
I. Tátrafüred fekvése és elnevezésének eredete.

A nagyszaloki csúcs délfelöli lejtőjén, tökéletesen védve az éjszaki szél ellen, gyönyörű fenyveseknek közepette fekszik több mint 1000 meternyi magasságban a tenger színe felett a nagyszerű természeti szépségek által híressé lett Schmecks — Tátrafüred — nevű alpesi fürdő, mely mindinkább nagyobb lendületet nyer, s a mint joggal várható, még szebb jövőnek néz elébe.

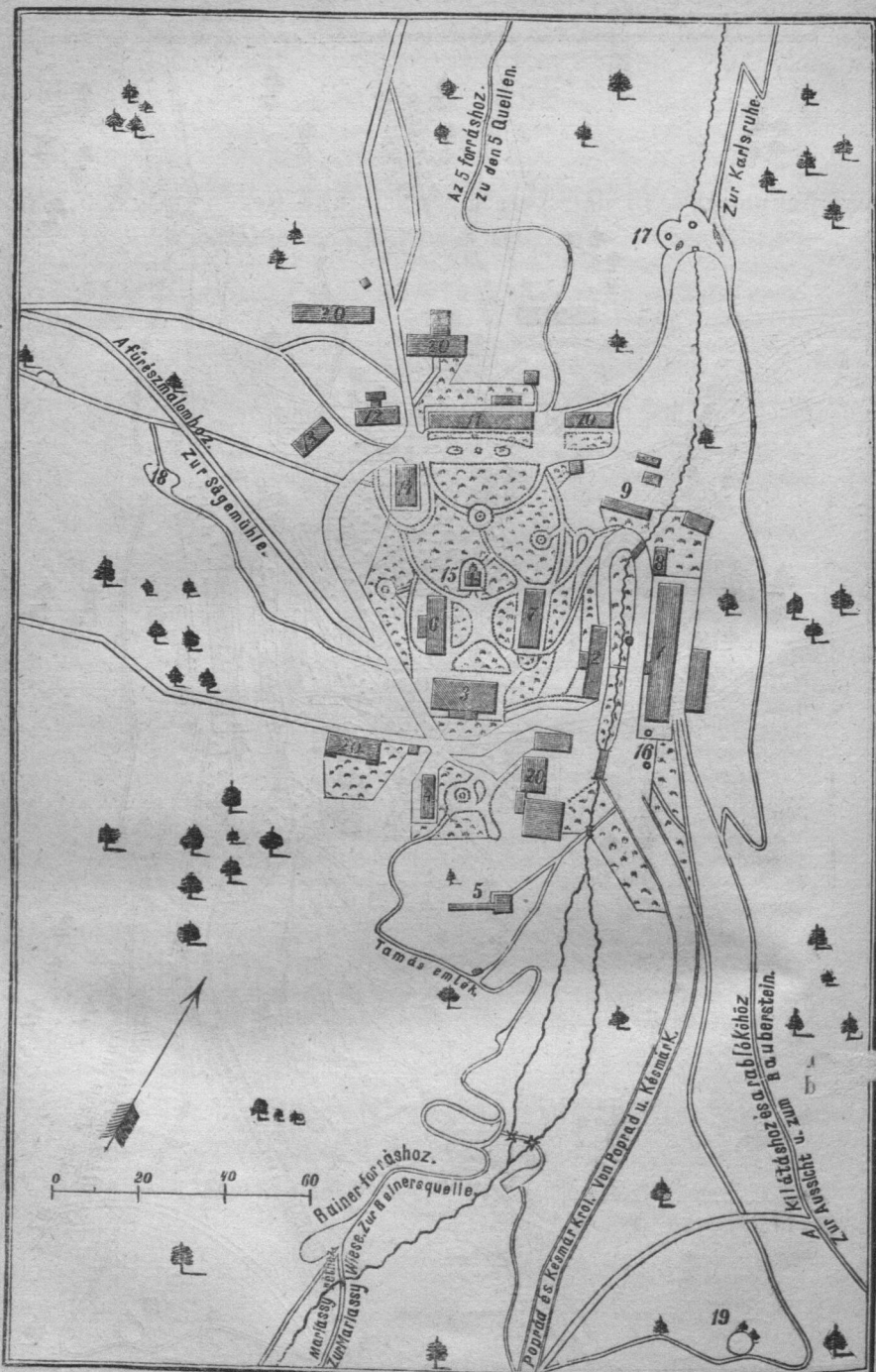
Az ott létező savanyú forrás alapján azon hely, mielőtt még fürdőintézet lett volna, a környékbeliektől „savanyúkút” egyszerű elnevezéssel jelöltetett, a későbbi években, nevezetesen Raisz Mihály nevű bérlő idejében „Schmecks” nevet kapott, melynek eredetéről különféle nézet kering, azonban mind abban látszik találni magyarázatát, hogy t. i. az étvágy gerjesztő jó víz, szintugy a pompás friss levegő ezen kérdésre „schmeckt's?” (izlik-e adtak) alkalmat, a miből később „Schmecks” szó lett. Mühlenbach falubeli idősebb emberek közlése szerint, mint kik az akkori birtokossal folytonos érintkezésben állottak, a „Schmecks” név onnan vedte eredetét, hogy Csáky Károly gróf midőn a kútásatás alkalmával belőle ezüst kanállal vizet legelőször meritett, kínálás közben a körülállókhoz „schmeckt's?” kérdést intézett, mely tény megtörténtének bizonyítására azonban biztos adataink nincsenek.

Midőn 1846. a nemzeti lelkesedés hullámai a „Kárpátoktól Adriáig” hatottak, ugyanez évi július 31-én az akkor ott mulató közönség ezen helyet a regényes Balaton-Füred pendantjául Tátra-Fürednek nevezte el.

*) Fényképészeti látképpel s fekvési tervrajzzal.

1. Étterem. 2 és 12. gyógyház. 3. Kávéház. 4. 7. 11. 13. 14. Lakházak. 5. Kuglizó. 6. Csáky-ház. 8. Fürdőigazgatóság.
9. Fürdőszobák. 15. Kápolna. 16. Ásványforrások. 17. Castor és Pollux ásv. források. 18. Malvioux tér. 19. Táncster.
20. Kocsiszin és istállók.

1. Speisesaal. 2. 12. Kurhaus. 3. Kaffehaus. 4. 7. 10. 11. 13. 14. Wohngebäude. 5. Kegelbahn. 6. Csáky'sches Haus. 8. Badedirektion. 9. Badekammern. 15. Kapelle. 16. Mineralquellen. 17. Kastor und Pollux M. Quellen. 18. Malwieu-Plätzchen. 19. Tanzplatz. 20. Wagenhaus und Stallungen.

Löher Ferencz, e fürdőnek külföldi látogatója azt következőképen írja le: „A magas Kárpátokban nemes gyöngy ragyog, az a gyöngy Tátra-Füred, fenyves közepében gyönyörteljes mulatóhely. Öt vagy hat épületje erkélyeivel, kápolnáival, virágzigeteivel, mintha elhintve volnának a zöld fenyvek, jegenyefenyük közé. Közbe-közbe erdőrészetek, a százados fák ágai bizalmasan verődnek ablakodba. Fris erdő- és forrás lehellett, mindenütt tajtékzó patakesák, nagyszerű kiltások, ünnepélyes csend erdő- s forrás suttogás közben, folyvást új társaság és nemes borok tetszés szerint, jó ellátás — mind előnyei ezen fürdőnek. 3000 lábnál magasabban fekszik a tenger színe felett s alpesi levegője nem tűr hőséget; éjszak felé azonban biztosítva van a hegyfalak által, melyeknek sötét meredeksége elfödi az erdőséget, csak a legmagasabb szikla-ormok nyulván ki a felhőkből. A piros és kék erdei bogyók s füvek közt kigyózdó kovácsutak egyik forrástól a másikhoz vezetnek; az egész lejtő be van lepve forrásokkal s ásványos kutakkal, melyeknek éltető lehellete fákön s bokrokön vonul tova. Semmi sem volt hívogatóbb, mint a holdfényben ide s tova járás-kelés. Az erdő csöndesen ringó hullámzatán át csillámlottak és suttogtak a csörgedező források. Tündérek látszottak itt működni s ott a homályból, hol a hold ezüstös világát a rezgő fák galyain keresztül a mohra hullatta, fehér csillámló kezekkel hívogatni. Mérhetlen magasságból azonban szürke alpesi csucok tekintének alá, majd mogorva, majd meg gúnyolólag az apró földi emberek nyugtalan vándorlásai és elérhetlen vágyódásaira.“ Valóban Tátra-Füred látására, önkénytelenül eszünkbe jutnak a költő következő szavai: „Hallod-é a szikla és virág közt a forrásokat csörgedezni, oda csöndes erdei tó felé, hol nesztelen magányban állanak a néma márvány szobrok, az óriási sziklák? — A hegyekről sebtén száll alá — költve az új és mindég régi dallamokat — a ki-mondhatlan gyönyörű, titokteljes éj, — s rég elmúlt álmaid országát véled látni, midőn a kellő nap szülemelő sugarainak hegyre-völgyre hullató aranyjában fürdik átszellemült tekintet.“

II. Táttra-Füred megalapítása és fejlődése 1833-ig.

Mint már említők, ezen helyet az előbbi években, a midőn itt még semmi fürdőintézet nem létezett, egyszerűen „savanyukút“-nak nevezték, a melyről Csaplovits 1821. általa kiadott Magyarországra vonatkozó helyrajzi statisztikai levéltárában következőket jegyeztet fel: „A savanyu kutat, mely a schlagendorfi hegy lábánál ered, a körülfekvő helységek lakossága nyár idején gyakran látogatja. Sziklából kiömlő vize tiszta, mint a legtisztább kristály s nyáron át felette hideg. Különben állítják a kút ismerői, hogy vize az 1813-ki árvíz következtében vesztett jóságából, mindazonáltal még mindig versenyezhet az uj-lublói, krincai s bártfaival, jobban is tartja magát hordókban borászokra öntve, mely utóbbihoz az előbb nevezett vizek nem simulnak oly annyira. A kút közelében csak mintegy 30 év előtt létező épületek meglehetősen kényelmet nyújtanak a fürdővendégeknek. A Csáky grófi család egy magaslaton szinte állíttatott pár lakházat s egy fa kápolnát, melyeket azonban jelenleg kevésbé látogatnak. A hegyeken tenyésző növényeket Dr. Genersich „szepesi flora“ című könyvében szépen írta le.

Míg a „Savanyukút“ még azon egyszerű természeti állapotban volt, a Poprád völgyében fekvő városkák és falvak lakosai oda gyakran kirándultak, különféle csoportokra oszolva magasan felnyúló fenyűfák alá telepedve pörkölt, szalonna meg birkahús mellett nemcsak hogy vigan áldomásoztak a borral vegyített eme pompás vízből, hanem a szabad természetbeni ünnepély ártatlan örömeiben is részesültek. A szepesi nemeseknek ellenben ezen hely vadászat alkalmával találkozási pontul szolgált, ugyanis sátrak verettek fajdtyúk — nyírfajd s császármadár — nem különben nyúl-, róka-, őz-, zerge-, farkas- és medvevadászatok tartattak, holott is a vadásztársaság néha több napig is a szabadban sátrak alatt tányázott.

1797. évben Csáky István gr., a hely nagyszerű fekvésétől lelkesítette nővérétől, mint tulajdonostól saját használatára felállítandó két lakház építtetése iránti engedélyt kapott

azon kikötéssel, hogy a szükséges építő fát máshonnan hozatja. Csáky István gr. illésfalvi jószágán vágott fából készítette az épületeket; s ez a három lakház — melyből jelenleg már csak egy az 1797. évszámmal ellátva áll fenn — a fakápolnával a legrégibb épületek Tátra-Füreden. A házak egyikén fatábla volt látható következő felirattal:

„Praeteriens isthic subsiste viator
Et mireris opus sub pede carpathico,
Quod Stephanus Csáky populari ductus amore
Ponit, ubi nudum paule ante solum.“

Hogy ezen helyet mindinkább népszerűbbé tegye, a nemes gróf évről-évre Péter-Pál napján azaz június 29-én népiünnepet rendeztetni határozott. E célra a szomszéd helységek lakosait együvé hivatván, őket sörrel jól megvendégelte, az iskolai gyermekeket ellenben holmi apróságokkal megajándékozta, azok nem csekély örömére, úgy hogy a fürdőidény mai napság is az említett időben nyílik meg, a mikor is a környékbeli lakosság Tátra-Füredet számosabban, mint különben, szokta fölkeresni.

Csáky István gróf s nővére közti barátságos viszony megszűnván, haragjában a fürdőnek tűz általi semmivétételét elhatározta, szerencsére azonban nem az, de ebbéli terve ment füstbe.

A fürdő nemsokára Csáky Károly gr. birtokába ment át, ki meggyőződve a hely fontos voltáról 6 fürdő szobát rendeztetett be. Első vendéglőse volt a nagy-lomniczi születésű Francz Jakab — gúny nevén Huszár — ki a fürdőt nagyon kezdetleges állapotban tartotta s a vendégeknek boron kívül alig tudott nyújtani valami élveztetőt.

Midőn azonban 1818-ban a fürdőt Raisz Mihály Szepes-Szombatról vette bérbe, nagyobb kényelemről és ellátásról is gondoskodott. 1824. építtetett a gróf a szepességi nemeség megkeresése folytán még 6 új fürdőt s 6 lakszobát, továbbá a bérlő számára való egy lakszobán konyhán, kamrán, élesztáron, egy táncztermen kívül még egy vendéglő szobát, pinceszét, kocsiszint s 24 ló számára istállót. Mind eme ujitások s építések daczára a fürdő sehogy sem tudott nagy lendületet nyerni, oly annyira, hogy a befektetett tőke utáni kamat

is csak alig folyt be, miért is a tulajdonos végtére a további építkezést beállította. — Ennek természetesen az volt a következménye, hogy a fürdő nem fejlődhetett ki azon mérsékben, a melyben gyönyörű fekvése következtében kifejlődnie kellett volna. A fürdőt különben a környékbeli lakosság és a szepességi nemesség látogatta, országos, s majd világhírűvé csak akkor kezdett válni, midőn Rainer János György vezetése alá került.

III. Tátra-Füred Rainer János György vezetése alatt.

Rainer János György 1800-ban született Szepes-Szombat városkában. Szülői egyszerű, de becsületes polgári emberek voltak, kik valamint őt, úgy 3 nőtestvérét is gondos nevelésben részesítették. Miután Késmárkon a szónoklattani folyamat végezte, kereskedő lett. Későbbben más gyakorlati pályára lépett és több éven át a szepes-szombati és poprádi városi vendéglőket bérelve, hol gyakorlati üzleti tevékenységének tulajdonképi alapját vetette meg.

Minden vállalataiban ott volt oldalánál hű és fáradhatatlan neje Erzsébet szül. Bartsch kinek bizonyára nem csekély érdeme van férje szerencsés sikereinek létesítése körül.

Midőn 1833-ban Rainer Tátra-Füredet 6 évre bérbe vette, az vezetése alatt mindinkább nagyobb lendületet nyert, mihez tevékeny és gondos neje — kit a vendégek a Szepességen általánosan ismert „néném asszony“ néven szólították — buzgalma, előzékenysége és fáradhatlan szorgalma által nem csekély részben hozzájárult. Rainer személye és tevékenységéről következőképen nyilatkozik egy külföldi író: „Rainer mintha teremtvé lett volna ezen szép helyért, hő szeretettel csüngött rajta, szépítette, nagyította az intézetet évenként, tánc-, játék- és éttermet állítván fel. Miután ott egy granit sziklából buzogó édesvízű forrás is létezik, mely 4½ foknyi hideggel bír, hideg fürdő is rendeztetett be, mely nemsokára nagy hirnek kezdett örvendeni.“

A további történeti fejlődést követve látni fogjuk, miképen érte el Rainer kitűzött célját s mimódon alakította át Tátra-Füredet nem csekély jelentőségű fürdővé.

Nyomban bérleti idejének kezdete után, megvette Rainer Liptómegye határán a cholera elterjedésének meggátlására 1831-ben épített Lucsivna és Csorba közti veszteglőházat, mit azon föltétel alatt alakított át 23 szobából álló épületté, hogy azt a bérlet tartamának leforgása után a tulajdonosnak minden kárpotlás nélkül átadandja. Ezen kívül a fürdő közvetlen környékének planiroztatásáról, sétányok, utak létesítéséről gondoskodott s ezáltal a fürdőhely mindinkább barátságosabb külsőt nyert, a mi a további felvirágzáshoz föltétlenül szükség is volt. Ezen szépítések s kényelemre szolgáló berendezéseken kívül a tevékeny háziasszony jó és olesó ellátásról gondoskodott, úgy hogy Rainer asszony konyhája példabeszéddé vált s olyan hirre vergődött, hogy napról-napra több vendég kezdé látogatni Tátra-Füredet.

1834-ben Rainer a fürdő felett néhány száz lépésnyi távolságban két savanyu forrást fedezett fel, melyek a fürdővel kellemes sétányok által összeköttetvén, Tátra-Füred fölvirágoztatása körül érdemeket szerzett, bérlő házaspár tiszteletére „Rainer kút” és Erzsébet forrás“-nak neveztettek el, — ma Castor és Pollux névvel birnak.

1839-ben Rainer és Csáky Károly gr. között 8 évre szóló új bérleti szerződés jött létre, és pedig 1839—1846-ig, melynek értelmében a bérlő évenként 240 frt. p. p. fizetett, szabadságában állván — a bérleti összeg emelése nélkül — hidegfürdő-gyógyintézet fölállítása is. Ezen szerződésben a bérlő által követendő étel-, fürdő- és szoba-árjegyzék is foglaltatik, E szerint megállapítottatott, hogy egy földszinti szobáért fürdőkamarával azonban fürdő nélkül naponként 25 kr., ugyanoly szobáért fürdőkamara nélkül 15 kr., lakott fürdőkamara fürdő nélkül 12 kr., egyszeri fürdésért melegített vízben 7 kr., egy kocsinak a zárt kocsiszinbe való beállításáért 24 órán át 2½ kr., 1 lónak az istállóba állításáért 1 kr., 1 láda savanyúvizért 5 kr., 12 savanyúüveges kosárért 2 kr., minden hordó savanyúvizért 4 kr. járt, mi az akkori s a jelenidőbeli

árak összehasonlítása tekintetéből tán némi érdekeltséggel bírhat.

Dr. Pozewitz által fölbátorítva Rainer, hogy legforróbb kívánságainak egyikét beteljesedve lássa, a veszteglő házat hidegfürdő-gyógyintézetévé alakította által, ezen kívül 1800^m/ távolságra, 180^m/ eséssel bíró vízvezeték s végre még 3 zuhanyt is létesített.

Ezen intézet dr. Posewitz, későbbben dr. Krompecher Sándor, majd dr. Frömmhold Károly vezetése alatt állván, oly élénk látogatásnak örvendett, hogy a fürdőközönség igényeinek szállás tekintetében nem mindég tehetett eleget.

Ily állapotban volt Tátra-Füred, midőn 1841-ben Mühlenbach község magát a Csáky grófi családtól megváltván, a fürdőt ugyanattól 15,000 frtéért p. p. 32 évre zálogba vette. 1846. Mühlenbach helység Tátra-Füredet a körülfekvő erdővel együtt 12,000 frtéért vette meg, később azonban — hogy teljes birtokába juthasson, mind a fürdőnek, mind a megfelelő erdőterület- s szántóföldmennyiségnek, még 13,000 frtot kellett fizetnie. Rainer bérleti ideje 1847-ben lejárván, a fürdő nyilvános bérleti árverés alkalmával Kuszka Lajosra szállt 700 frtéért p. p., azon kikötés fenntartása mellett, hogy azon esetben, ha a község e fürdőt a bérlet tartama alatt zálogjogilag netán eladná, a bérlő 300 frtnyi kárpótlással megelégedni kénytelen.

Ezen körülményt felhasználva és minden oldalról fölbiztatva Rainer Mühlenbach községgel 1847. december 17-én 30 esztendőre szőlő szerződést kötött, melynek alapján ő zálogösszeg czimén 10,000 frtot fizet, azon hozzáadással, hogy azt a zálogidő tartamának leforgása után, tehát 1877-ki febr. 11-én kamat nélkül s olyképen kapja vissza, miszerint Mühlenbach községnek jogában álland az általa saját költségén netán felállítandó épületeket megfelelő kárpótlással átvehetni. 1844-ben birói bizottság által az összes fürdő 2865 frtra becsültetett; 1849-ben július 15-én megejtett becslés alkalmával értéke 4627 frt 33¹/₂ kr-ra p. p. ment föl. Ez utóbbi becslési

jegyzőkönyv Kyss Albert és Hosszú László által van aláírva.

Mielőtt még a további történelmi fejlődést követnők, megemlítjük, miszerint Rainer 1847-ben, midőn a fürdőt az új bérlo Kuszka vette át, 137 kitömött emlős s madár, továbbá 53 madárfészek — 396 tojás — ezenkívül sokféle amphibium és kigyó, összesen 136 drb., végül 18 drb. halból álló s 10 esztendőn nagy szorgalommal összeállított zoologiai gyűjteményét a magyar nemzeti muzeumnak ajándékozta, mely szép ajándékot ő Fensége István főherczeg megbizása folytán Petényi a nemzeti muzeum segédőre Szepesszombatban és Tátra-Füreden vette át, az átvételről szóló okmányt Petényi saját aláírásával erősítvén meg.

Az 1848-iki évvel Tátra-Füred új korszakba lépett az által, hogy a tulajdonos nemcsak annak nagyobbítását, de minden tekintetbeni kényelmesbbé és élvezetesbbé tételét is vette célba.

E végett alapját vetette meg a felsőbb emeletes épületnek, mely 1850-ben készült el; épített továbbá egy új táncztermet verandával, egy új billard szobát s egy csinos svajczi házat. Ezeken kívül az ültetvényeket és sétányokat megujította, az épületek előtt virágágyakat s a felső épület homlokzata előtt víztartót létesített, miáltal a fürdő kellemesebb külsőt nyerve, a vendégeknek a különben is elbájoló természet szépsége mellett több kényelmet nyújtani képes volt.

Rainer mi alatt ekképen a fürdőnek az időhöz mért berendezésére és tágitására gondolt — itt ócskát javítva, ott újat létesítve — figyelmét nemcsak magára a fürdőre, hanem a legközelebbi környékre is fordította, nevezetesen sétányok életbeléptetése által a legszebb kirándulási helyeket kellemessé és könnyen elérhetővé tette, így egyszersmind a természet örömeinek élvezhetőbbé tételéről is gondoskodván.

Tátra-Fürednek jó hirneve nemcsak a hazában, de a külföldön is mindinkább elterjedvén, a vendégek száma évről-évre szaporodott, úgy, hogy Szepesmegye részéről határozattá lőn ezen mulató és gyógyászati tekintetben is fontos helyet rendes országút épittetése által könnyen hozzáférhetővé tenni; ennek folytán 1851—2. évben Fabriczi János megyei mérnök bizatott meg Mühlenbach falun keresztül a schlagendorfi csúcs

alján gyönyörű fenyő erdőn 5" eséssel, egyenes vonalban a fürdő felé vezetendő ut építésével.

Igy tudta Rainer jeles nevével ezen helyet mindinkább emelni és oly fürdővé átalakítani, mely már jelenben magának nemcsak hazánkban, de jóval ennek határain túl is fényes nevet vívott ki.

Midőn az igények a kor haladásához képest mindinkább nagyobbodtak, Rainer azon fokozott igényeknek az által hitt megfelelhetni, hogy a fürdőt a jelen idő szellemét ismerő fiatal erőkre bízta. E végből összeköttetésbe lépett Dr. Bach bécsi orvossal, a kinek a fürdő helyet 3 és pedig az 1851, 52 és 53-dik évre bérbe adta; de vajmi hamar volt alkalmá meggyőződhetni arról, hogy e lépése által mind magának, mind vendégeinek keserű csalódást szerzett, s kényszerítve látta magát a fürdő vezetését és igazgatását ujból kezébe venni s fölvirágoztatásának erejéhez képest gondját viselni.

1867. Rainer buzgó és tevékeny neje elhalálozván, vele a fürdőnek éltető lelke eltűnt, mely körülmény reá is csüggesztő hatással volt, s ámbár a fürdő igazgatása — a viszonyok által kényszerítve — továbbra is az ő kezében maradt, hajlott koránál fogva nem soká bírta már, s az általa oly hön szeretett Tátra-Füredet 1868. október havában Schwarz Károly Menyhérdd bécsi kereskedőnek adta el, ki ezentul a fürdő további fejlesztéséről s fölvirágoztatásáról gondoskodott.

Rainer a szerződés megkötésének alkalmával kiköttötte magának még hátralévő napjaira az ugynevezett „vörös házat“, hol még néhány év nyári napjait töltötte is, míg 1872. feb. 23-án 72 éves korában örökre megszűnt dobogni a nemes szív. Munka s fáradozás által szerzett vagyonából — gyermekei nem lévén — jótékonycélokra tetemesebb összegeket hagyományozott, melyek közül itt csak a nevezetesebbeket nevezzük meg: a késmárki gymnasiumnak 10,000 frt. a neuwalddorfi iskolának, a pozsonyi természettudományi egyletnek, a magyar muzeumnak egyenként 500 frt.; — összesen 36 jótékony alapítványt tett, melyek közül nyolczat iskolai s tudományi célokra. Scholz Frigyes a késmárki lyceum igazgatója 1872. junius 25. tartott s Rainer emlékének szentelt

beszédét következőleg zárja be : És ha már porladozni fog a „Rainer emlék“, mely a hálás fürdői vendégek által gyűjtött összegből Tátra-Füreden fog felállíttatni ; fenn fog maradni az ő emléke a késmárki lyceum tanárainak és növendékeinek hálás szivében, most és a legkésőbbi korban is. A mai nap pedig szolgáljon mindnyájunk emelkedésére és áldására.“

Rainer tetemei hitvесе oldalán — kivel 40 éven át osztotta az élet örömeit s keserőségeit — nyugszanak a szepesszombati temetőben. Béke lengjen mindkettőnek hamvain!

IV. Tátra-Füred fejlődése legujabb korszakában.

Mig Tátra-Füred társas élete s fejlődése Rainer alatt inkább patriarchalis jellegű volt, az új tulajdonos Schwarz igazgatása alatt modern fürdővé alakult át, minek természetes következménye az, hogy az árak is tetemesen felszökkentek, s az egész teljesen más alakot öltött. Így mindennek előtt 1869/70-ik évben egy új kávéház, társalgási s zenetermet építtetett, melyekben a vendégek a lakoma végeztével jó zene hangjainál fesztelen társalgást folytathatnak ; ezen kívül az 1872, 73 és 74. évben 3 új csinos modorú épület keletkezett, miáltal a szállások száma nagyobbodott, a hidegfürdő-gyógyintézet helyisége kiterjedett, s ennek folytán befogadhat mindinkább több gyógyítást kereső vendéget.

A fürdő vezetését és igazgatását Blázy Ede ur vette át, ki nemcsak a fürdő felvirágoztatását, de egyszersmind a vendégek minden tekintetbeni kielégítését is szíven hordozza, úgy hogy valamennyinek elismerését joggal kiérdemlette. Természetes dolog, hogy mindezen újítások életbeléptetése következtében egészen új szellem honosította meg magát Tátra-Füreden s a régi kedélyesség és egyszerű erkölcsök helyébe lépett a nagyvilági hang, mely jelenleg minden modern fürdőben föl-

lelhető.*) Ma tehát teljesen illenek Tátra-Füredre egy egykori vendégének következő, valóban látnoki szellemsugalta szavai: „Meddig fog még tartani — s majd a takarós, szerény leányok helyett, egy csomó kecskeszakállú pincér ugrál körül s a hegyjárók hadd takarodjanak velők, mimódon tehetnének szert séta- s vadászati kirándulásokhoz szükséges vezetőre, lóra s jól megtöltött ételkosárra, — mit most oly gondos és szerény kezekre bízhatasz.”

1873. évben Schwarz Mühlenbach községgel új szerződést kötött és Tátra-Füredet 1877-től fogva további 32 évre azaz 1909-ig azon föltétel alatt vette át, miszerint kötelezi magát bérösszeg fejében évenként 1050 frtot fizetni, és valamennyi épületet Mühlenbach község becsárában átadni, mely becsár 1876. egy becslési bizottság által meg fog állapíttatni; ezen kívül megjegyzendő még, hogy minden ujonnan felállítandó épületek 1909-ben kárpótlás nélkül Mühlenbach községre szállnak, mely azután a fürdőnek tulajdonképeni birtokosa leend. Ezen szerződés 1874. a borsod-miskolczi gőzmalomra iratott át, mely a jelzett idő óta a Schwarz-féle örökösökkel e fürdő igazgatását vezeti, és a fürdő birtokosaként tekintendő. 1875-ik évben Döller Antal nyug. őrnagy, mint igazgató működik.

Említésre méltó még, hogy az utolsó időszakban fürdőorvosokul, és pedig dr. Bach után, ki Tátra-Füredet 3 évig bérben tartotta, működtek Leutsch báró 6 éven át, következett Fleischer Frigyes jelenlegi megyei főorvos, majd dr. Salamon, utána dr. Lorr Sándor, dr. Krompecher Sándor, majd megint dr. Lorr Sándor; legutóbb s jelenleg is dr. Szontagh Miklós vezeti a hidegvíz-gyógyintézetet.

*) Már 1874. volt Tátra-Füreden postaállomás, épen most — 1875. júniusban — távirdavonal is Poprádtól oda vezetett.

A schmecksi ásványviz vegyelemzését Scherfel Aurél felkai gyógyszerész eszközölte, mi a bécsi császári akadémia 1855-ki tudósításainak XVII. könyvében tétetett közzé, majd megint 1874. közölte ugyan ez a magy. tud. akademiával.

A schmecksi édesviz vegyelemzését lásd „Magyarországi Kárpátgyűlés 1874. I. évkönyve“ 119. l.

V Kirándulások Tátra-Füred környékén.

Tátra-Füred legérdekesebb kirándulási pontjai :

1) A csak $\frac{1}{4}$ órányi távolságú, úgynevezett „kilátás“, hová jókarban lévő sétaut vezet, és honnan gyönyörű kilátás nyílik a szép Poprádvölgyre 34 városai- s falvaival.

2) A „rablókö“, az egy óriás gránit szikla $\frac{3}{4}$ órányira a fürdőtől meglepő kilátással a két kolbachi völgyre s a poprádi rónára.

3) A fürdőn alul lévő „Xantus-forrás“, hová csinos sétányok vezetnek.

4) A „Rainer-forrás“, fekszik a királyor irányában, a schlagendorfi csúcs meredek lejtőjén, a fürdőtől félórányira. E forrás közelében van a Leutsch és Vámbéry forrás.

5) A „Kolbach-völgy“, hová 1862. óta gyalogút vezet, melynek mentében a fáradt vándor kellemes pihenő helyeket talál. Fent van az úgynevezett „Kämmchen“, honnan gyönyörű kilátás nyílik, s egy 1847. épült ösvény vezet, regényes környékzetben a kolbachi vizzuhataghoz festői vidék közepette. Csekély távolságra, a nagy- és kis kolbach összefolyásánál áll a „Rainer-emplék“, egy kunyhó, mely a kirándulónak menhelyül szolgál, s melyet ez év folytán a Kárpát-egylet renováltatni fog. Innen érhetni az úgynevezett „lépcsőn“ (Treppchen) keresztül a kis kolbach-völgybe és az 5 tóhoz, honnan megmászható a lomniezi csúcs is.

6) A „schlagendorfi csúcs“, melynek megmászása körülbelül 5 órát vesz igénybe.

7) A „felkai-völgy“ és a „lengyel nyereg,“ az első körülbelől 2 órányi távolságra a felkai tóval, a „granát fallal“ és az e fölött levő „virágos kerttel,“ honnan 2 óra alatt a „lengyel nyereg“ érhető el, honnan gyönyörű kilátás nyílik Galiczia felé.

Messzebb fekvő kirándulási pontok: a „Tengerszem“ és a „Halas tó“, a Tengerszemesúcs, a gerlsdorfi csúcs, mely múlt évben több bátor utazó által mászatott meg, a „csorbai tó“, a „Kupferschächtenthal“ és több más, melyeket azonban azért nem említünk, minthogy nem tartoznak közvetlenül Schmecks környékéhez. Ezen kirándulások mellett említendő még a vadászat, s mindenek felett a zergevadászat, mely kedvtelésnek a szenvedélyes vadász itt könnyen tehet eleget.

VI. Az árak. — Az idény tartama. — Vég szó.

A mi a lakást, ételt s egyéb árakat illeti s azokat, ha tekintetbe vesszük az idény rövid tartamát, nem mondhatjuk felette drágáknak, ha a körülfekvő városkákhoz képest nagyobbak is; — egy személyre való szobának az ára 50 kr. — 1 frt. 40 kr. is; az ebéd közös asztalon egy személyre kerül 1 frt. 40 krba; most azonban már étlap szerint is lehet ebédelni, a mi természetesen olcsóbb. — Egy körülményre szabadjon a fürdő vendégek és utazók figyelmét fölhívni. Tátra-Füreden t. i. az élet a fő idény tartama alatt sokkal drágább, mint az elő- és utó-idényben, a miért is azoknak, kik a szállás- és ellátás olcsóbb voltát számításba venni kényyszerültek, inkább a két utóbbi idényt ajánlanók. A fő idény alatt itt rendszeren állandó zenetársulat időz, melynek hangjainál gyakran táncmulatságok tartatnak; itt-ott művészek, vándor színészek előadásokat rendeznek, mialatt a közönség komolyabb része a szép irodalmi könyvtárban levő német és magyar művekben, úgymint a különféle ujságokban kellemes időtöltést s szórakozást szerezhet.

Az egyes árakat és béreket meghatározni, azt feleslegesnek tartjuk, miután azok folytonos változásnak alávetvék;

— általában szabadjon emliteni azt, hogy a vendégek az árjegyzékekből magoknak felvilágosítást szerezhetnek, minthogy a fürdőigazgatóság a vendégeknek minden jogos kívánalmait lehetőség szerint kielégíteni iparkodik s a különféle kirándulásokhoz szükséges vezetőkről, lovakról, étel-italról megállapított árak szerint gondoskodik.

Említésre méltó még, hogy egy kocsi Poprádig 2 frt. 50 kr., Késmárkig ellenben 3 frtba kerül; — Poprádon, mint Schmeckshez legközelebb fekvő vasuti állomáson — csak 1 $\frac{1}{4}$ mértföldre talál az utazó mindig kész alkalmatosságot Schmecks felé, továbbá jó- és olcsó ellátást a „Tátra“ nevű szállodában, valamint csak egy pár percznyi távolságú sörházban is, mely gyönyörű fekvése és szép kertje miatt megérdemli, hogy minden utazó megtekintse. A sörház kertjében, hol fürdőhelyen kívül még más mulató helyiségek is vannak, az utazók számára nyári lakok építtetnek, mely helyiség az utazóknak a vasúthoz való közel volta miatt annyival inkább ajánlható, miután innen valamint a Kárpátokba úgy, más irányban is igen könnyen kirándulhatnak és itt mindig jó- és olcsó ellátást találnak.

Nem hagyhatjuk említettlenül azt, hogy a mult évben, midőn szállás tárgyában a kereslet igen nagy lett, oly annyira, hogy alig volt kielégíthető, egy új eszme szülemlett meg, melyet Dr. Szontagh fürdőorvos; egy consortiummal együtt megvalósítani törekszik. Említett orvos ugyanis a grossschlagendorfi községgel szerződést kötött, melynek értelmében nevezett község azon consortiumnak Schmeckssel szomszédos határán 20 holdat 32 évre azon föltétel alatt enged át, hogy nevezett consortium ott tetszés szerint épületeket emelhet, melyek azonban a határidő leforgása után egy becselő bizottság által meghatározandó kárpótlás mellett Schlagendorf községre visszaesendének. Ezen kívül a bérlők évenként 400 frt. telekadó fejében s tíz év után 200 frtnyi épületadót fizetnek Schlagendorf községnek. Ezen létesítendő új fürdő „Új-Tátra-Füred“ nevet viselne, s mindenesetre segítene a lakhiányon, egyszersmind az öszfürdőnek kedvezőbb fejlődésén könnyítvén is.

Végül szabadjon, mialatt Tátra-Füred történeti fejlődésére még egy futó pillantást vetünk, a legnagyobb magyarnak, Széchényi István grófnak eme mondatát „Magyarország nem volt, hanem lesz“ Schmecksre is alkalmazni, miután a Kassa-Oderbergi vasút létesülése következtében az utazók és vendégek száma óriási mérvben nő, s nemcsak honfiaink, de más távolabb országokból jövő vendégek is fölkeresik Kárpátainkat, hogy itt eme regényes tájak közepette, részint üdülést és szórakozást, részint pedig testi fogyatkozásaiknak orvoslást találjanak; — vajha senki sem hagyná el szép vidékeinket kielégítetlenül, ellenkezőleg hozna kiki folyvást új vendégeket Kárpátainkba, s azok, kik esodálva Schmecks környékének gyönyörű vidékeit, immár távoznak, tartsák meg folyvást emlékezetökben s térjenek gyakran vissza, s egyszersmind egyesüljenek velünk ama kívánságban: „Gyarapodjék, virágozzék Magyarország ezen szép fürdője, az emberiség öröme és gyönyörűségére!“ Történelmi rövid megvilágításunkat be-
zárjuk Tátra-Füred egyik kedvelőjének ezen szavaival: „Hadd keressenek föl mások népesebb, zajosabb helyeket, én itt Mühlenbach forrásánál találok üdülést és nyugalmat!“